

IULIAN FILIP: POETUL CARE ADUCE „UN COLȚ DE CER”

*Dr. Tatiana LUCHIAN,
BM „B.P. Hasdeu”*

În miez de iarnă, așa cum se întâmplă în fiecare an, Iulian Filip, scriitor, folclorist, cercetător, este omagiat, de această dată atinând vârsta înțelepciunii, a demnității, a onoarei.

După cum se cunoaște, s-a născut la 27 ianuarie 1948, în satul Sofia, raionul Drochia. Absolvind Școala medie din satul de baștină, își continuă studiile la Universitatea „Alec Russo” din Bălți, mai întâi la Facultatea de Fizică și Matematică (anul întâi de studii), apoi după admiterea din nou, la Litere. În 1970, finalizându-și studiile la Universitate, devine doctorand la Sectorul de folclor al Secției de etnografie și studiul artelor a Institutului de Limbă și Literatură (azi, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”) al USM. La încheierea studiilor de doctorat, este angajat în funcția de colaborator științific, activând până în 1985.

În 1990, este numit șef al Direcției cultură a Primăriei Chișinău, funcție pe care a deținut-o până în 2006. În 2010, revine la AȘM, Sectorul de folclor. În 2012, susține teza de doctor în filologie, cu titlul *Teatrul popular din Basarabia și Bucovina de Nord: afirmarea dramaticului și poetica sincretică*.

Prima poezie, din mărturiile proprii, a scris-o în clasa a șaptea, dedicând-o, la rugămintea amicilor, unei colege.

Debutul editorial are loc peste ani, în 1974, cu placheta de versuri *Neîmpăcatul meșter*. De atunci până în prezent, ca și Vasile Romanciuc, de care îl leagă o prietenie strânsă de mai multe decenii, rămâne un poet îndrăgit atât al copiilor, cât și al maturilor. Au urmat *Cerul fântânilor* (1977), *Dialoguri primordiale* (1978), *Casa fiecăruia* (1980) etc.

Poet cu preponderență, s-a afirmat și în dramaturgie (*Cenușar-Voinicul și Cenușăreasa-Mireasa*, 1981; *Facă-se voia ta, Sfârlează!*,

1985; *Colacul marele, frate bun cu soarele*, 1988; *Moara cu plăcinte*, 2007; *Care-s sălbaticii?*, 2010; *Comoara tâlharului și Pălăriuța Oranj*, 2014; *Împărțirea frățească a muntelui și a plăcințelelor cu mărar: Dialoguri. Scenete*, 2022 ș.a.), în proză (*Cobaiul nu triumfă*, 1996; *Fir întins*, 2008; *Pălăriuța Oranj îl lecuieste pe Dumnezeu de răceală*, 2016; *Nucă lui Newton*, 2016; *Moartea împăcată a mamei poetului care semăna tatălui*, 2017 ș.a.), în folclorică (*Teatrul popular*, 1981; *Primiți „Căluțul”?*, 1983; *Să trăiți, să-nfloriți*, 2011; *Mai primiți „Căluțul”?*, 2018 ș.a.).

O direcție aparte în activitatea maestrului o constituie munca științifică – lucru mai rar întâlnit printre oamenii penelului, – poetul fiind și cercetător. Demersul științific a fost încununat de rezultate pe măsură: monografia *Miracolul scenei în arta populară: Teatrul popular din Basarabia și din Bucovina de Nord: Afirmarea dramaticului și poetica sincretică* (2011), studii publicate în reviste de specialitate: *Aurelian Dănilă și cărțile sale din „arestul la domiciliu”* (*Limbă. Literatură. Folclor*. 2020, nr. 1-2, pp. 82-86); *Crăciunul în familie. Abordări subiective* (*Limbă. Literatură. Folclor*. 2021, nr. 1, pp. 85-104) (coautor); *Ajungerea mai aproape de scena deschisă a satului și a lumii* (*Philologia*. 2021, nr. 3 (315), pp. 98-107); *Sergiu Moraru între călăuze și muzee (Sergiu Moraru: 75 de ani de la naștere*. 13 octombrie 2021, Chișinău. Chișinău, 2021, pp. 21-26) etc.

Îl aflăm și în calitate de publicist, unul foarte prolific, de altfel: *Cât Vieru ne-a rămas?* (Chișinău, Print Caro, 2015); *Condrumețului Aurelian Silvestru* (*Literatura și arta*. 2019, 26 sept., p. 5); *Misterele estice în Paris* (recenzie la

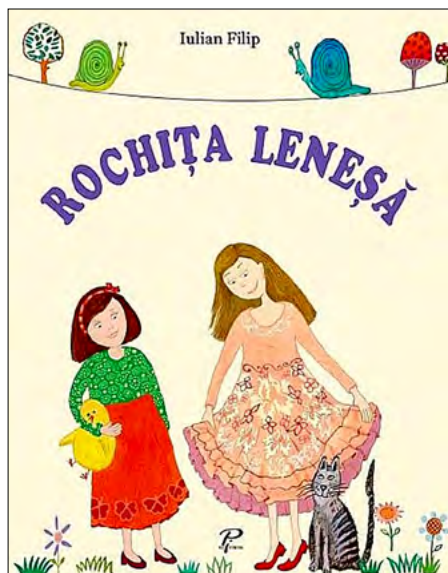
romanul *Misterul de Est*, semnat de Lucreția Bârlădeanu [Chișinău, Arc, 2020] (*Literatura și arta*. 2021, 8 apr., p. 7); *Două teatre în tranziție* (*Literatura și arta*. 2020, 22 oct., p. 8); *Bibliotecile și lecturile din penitenciare* (*Literatura și arta*. 2020, 29 oct., p. 7); *Personajele din teatrul lui Mustea* (*Literatura și arta*. 2021, 20 mai, p. 7) etc.

Este și autor de texte pentru cântece (*Copăcel, copăcel*, Chișinău, Hyperion, 1990).

Cazul maestrului adeverește aserțiunea general cunoscută „Omul talentat e talentat în toate”. Poetul este familiar și cu arta vizuală. Ca artist de pictură și grafică, și-a vernisat mai multe expoziții, câteva din acestea fiind: „Vernisajul (aproape) integral Iulian Filip”, Chișinău, Iași, 1996; „Acasele iuliene”, Biblioteca „Onisifor Ghibu”, 2005; „Crucile, cumpenele, merele și casele iuliene”, Teatrul „Licurici”, 2006; aceeași expoziție la Muzeul de Istorie Dâmbovița, 2008; „Libertățile și iluziile de sertar”, Infocom, 2010; expoziția de pictură, bagatele grafice, ceramică și cărți, Complexul Expozițional „Constantin Brâncuși”, 2013; expoziția de pictură, bagatele grafice, carte, jocuri active în linii, Salonul de Artă al Bibliotecii Naționale, 2018.

Este invitatul îndrăgit al evenimentelor, manifestărilor culturale, legate sau nu de personalitatea sa. Întâlnirile cu cititorii, mari și mici, de-a lungul timpului, au fost nenumărate, având loc la instituții specializate, instituții de învățământ, biblioteci ș.a. Adesea aceste evenimente au avut o rezonanță în periodicele instituțiilor sau ale localităților unde au fost organizate. Menționăm aici câteva din întâlnirile din ultimii ani:

- evenimentul numit „de zile mari”, în incinta bibliotecii Penitenciarului nr. 15 Cricova, unde au fost recitate poezii, ținute discursuri despre poezie, autorul venind cu o donație de carte din creația proprie (2016);
- la Biblioteca Publică Raională din Drochia „Iulian Filip”, o întâlnire impresionantă cu Vasile Romanciuc, Iulian Filip și Mihai Ciobanu, în anul jubiliar al celui dintâi (2017);

- o întâlnire online cu scriitorul la Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu” din Soroca, având genericul „Întâlnirea mea cu cartea este partea mai miezoasă-a vieții mele” (2021);
- o activitate memorabilă la Biblioteca „Târgoviște” (2022);
- urme de neuitat reciproce și-au lăsat scriitorul și elevii Liceului Teoretic „A. Pușkin”; vizita s-a distins prin posibilitatea de a se afla, a examina și de a consulta biblioteca mobilă pentru copii, cu care a venit scriitorul la elevii liceului, unică în țară, activând sub umbrela Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” (2022).

Pe parcursul anilor, a fost realizator de emisiuni radio și TV. Cântă la pian, confecționează obiecte din ceramică.

În 2011, a fost inclus în Lista de Onoare IBBY. 2013 a fost declarat „Anul Iulian Filip” la Drochia. Pe lângă faptul că a promovat masiv opera scriitorului, Biblioteca Publică Raională din Drochia a fost numită, în 2014, în cinstea faimosului său pământean.

Cetățean de onoare al satului Sofia, 2015. Cetățean de onoare al comunei „George Enescu”, județul Botoșani.

Creația lui Iulian Filip fiind foarte extinsă, vom actualiza aici titlurile de carte din ultimii zece ani, în ordine cronologică:

2013 *Urmele mele frumoase* (Prut Internațional, 158 p.), *Amestec de timpuri* (Prut Internațional, 184 p.), *Vorbitul de bine la români basarabeni: îngândurări iulienne* (Simbol N.P., 140 p.), *Pentru întâlnirea cu tine: Versuri noi* (78 p.), *Plăcințele cu măr*

rar (Prut Internațional, 14 p.);

2014 *Pescuitul în apele mele: Versuri noi* (108 p.), *Intimitatea dialogului cu lumea în spectacolul stereotip al devenirii (mortului?)* (194 p.), *Strungă* (32 p.), *Comoara tâlharului și Pălăriuța Oranj* (Prut Internațional, 140 p.);

2015 *Noroc polyglot 2: Poezie & grafică iuliană* (AȘM, 88 p.), *Acasă* (16 p.), *Portul din poartă: Poezii noi și bagatele grafice iulienne* (AȘM, 84 p.), *Fii/Paznicul* (Print Caro, 12 p.), *Plăcinte cu măr* (8 p.), *Cartea-n miez și-n*

rădăcină. *Cine duce-n mâini o carte e un om și jumătate* (Print Caro, 14 p.), *Veac* (Print Caro, 32 p.), *Îmi place să fiu / Îți place să fii?* (Print Caro, 16 p.), *Cât Vieru ne-a rămas?* (Print Caro, 30 p.), *Bilanțul concursului „Compunem poezii cu Iulian Filip”* (24 p.);

2016 *Nuca lui Newton* (Prut Internațional, 264 p.), *Plăcințele cu mărar (versuri) / Nucul cu o singură nucă (proze)* (carte-valet, Prut Internațional, 18 p., ediția a 4-a), *Rochița leneșă* (Prut Internațional, ediția a 2-a), *Aripi și rădăcini* (Iași, Princeps Multimedia, 776 p.), *Pălăriuță Oranj îl lecuiește pe Dumnezeu de răceală* (Iași, Junimea, 82 p.);

2017 *Moartea împăcată a mamei poetului care semăna tatălui* (Târgoviște, Bibliotheca, 238 p.), *Școala de întrebări* (Prut Internațional, 24 p.), *Luna-i una, merele-s mai multe: 100 poezii de dragoste și de durere din dragoste ori din lipsă de dragoste* (alcătuitor: M. Harjevschi; Notograf Prim, 194 p.), *Îmi place să fiu...* (alcătuitor: M. Harjevschi; Notograf Prim, 82 p.);

2018 *Nicio șansă cu extraterestrii: Proză* (158 p.), *Poezii din dormitorul cu insomnii: Poezie nouă & grafică iuliană (nouă)* (104 p.), *Adrese deștepte* (Prut Internațional, 32 p.), *Mai primiți „Căluțul”?* (Cartdidact, 200 p.);

2019 *Somnul plin de pasageri* (Știința, 144 p.), *Iubirea dată-n căutare* (Prut Internațional, 80 p.);

2020 *Forme fixe și libertăți* (Prut Internațional, 484 p.), *Pâine de la ie-pure* (Prut Internațional, 24 p.), *La ce bun pe lume floarea?* (Cartdidact, 16 p.), *Cucul la cumpănă: catrene, bagatele grafice, haikuuri iuliene* (Cartdidact, 68 p.);

2021 *Unde v-ați pierdut, ștregari?* (Prut Internațional, 28 p.), *Pâine de la ie-pure* (ediția a 2-a, Prut Internațional,

24 p.), *Dezastru* (Cartdidact, 40 p.), *Correspondența incredibilă: Proze scurte & bagatele grafice iuliene* (Cartdidact, 232 p.), *O lună plină și o lampă arsă: sonete* (Târgoviște, Bibliotheca, 220 p.), *Lemn de foc: Cearcăne nipone & bagatele grafice iuliene* (Cartdidact, 40 p.);

2022 *Pâine de la iepure* (ediția a 3-a și a 4-a; Prut Internațional); *Împărțirea frățească a muntelui și a plăcințelelor cu mărar: Dialoguri. Scenete. Piese* (Prut Internațional, 214 p.);

2023 *Iubirea dată-n căutare: Sonete* (Prut Internațional, 264 p.), *Cartea mea cea mai gustoasă* (Prut Internațional).

În anii de la urmă, maestrul a fost și alcătuitor al unor volume, antologii de versuri sau creație populară: *Târgoviște – Chișinău – Sankt Petersburg = Tyrgoviște – Kișinèu – Sankt Peterburg: antologie de poezie* (alcătuitori: Mihai Stan, Iulian Filip; Târgoviște, Bibliotheca, 2013, 514 p.); *Bufnița nu clocește privighetori: Proverbe românești* (Chișinău, Prut

Internațional, 2013, 232 p.); *Cimilică, cimilea: Ghicitori* (Chișinău, Prut Internațional, 2017, 180 p.); *La mulți ani!* (Chișinău: Prut Internațional, 2016, 12 p.); *Târgoviște – Chișinău – Cernăuți: O triadă a liricii românești: Antologie de poezie* (Târgoviște, Bibliotheca, 2017, 418 p.).

Luând ca punct de reper ultimul deceniu, putem constata că scriitorului, folcloristului, cercetătorului,

artistului plastic, omului de cultură Iulian Filip i-au fost dedicate câteva cărți. Cele mai relevante sunt:

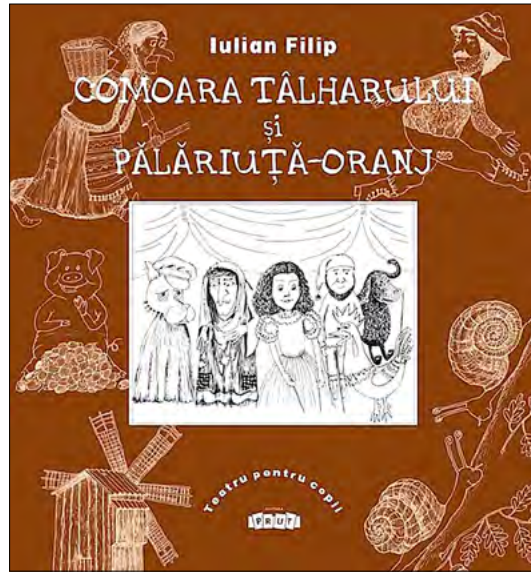
- bibliografia *Iulian Filip: Între cărțile și părțile sale: Cântar prealabil* (alcătuitor: Lidia Kulikovski; Chișinău, Grafema Libris, 2016, 88 p.);
- *Iulian Filip. Balanța Vărsătorului, vederea Mergătorului* (autor: Mariana Harjevschi; Chișinău: Prut Internațional, 2018, 340 p.) – o carte de confesiuni, amintiri provocate de doamna Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, toate presărate cu versuri, schițe și șarje în creion;
- *Iulian Filip în scene interferente: valori, paradigme, personalități, interconexiuni culturale*, elaborată la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut) a AȘM (Chișinău, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2018, 464 p.);
- *Iulian Filip. Între linie și culoare* (autor: Constantin Spânu; Chișinău: Prut Internațional, 2020, 220 p.) – lucrare în care autorul, doctor în studiul artelor Constantin Spânu, abordează o fațetă neobișnuită a creației lui Iulian Filip, cea de plastician, care, împletindu-se cu expunerea scrisă, întregeste viziunea și lumea interioară a distinsului om de cultură.

Numeroasele premii, medalii, titluri de care a avut parte maestrul de-a lungul timpului fac de prisos orice calificative verbale. Scriitorul a fost distins cu:

- titlul Maestru în Artă, 1993;
- Premiul „Ilie Gravorul”, pentru prezentarea grafică a volumului *Dansul timizilor* (Chișinău, Litera, 1994, 110 p.), 1994;

- Premiul „Simion Florea Marian” (Academia Română), pentru volumul la care a fost coalcătuitor *Cât îi Maramureșul...* (Chișinău, Știința, 1993, 547 p.), 1996;
- Premiul „Cartea cea mai bună a anului” (Salonul Internațional al Cărții pentru Copii), pentru cartea *Ruga ie-zilor cei trei* (Chișinău, Prut Internațional, 1998, 96 p.), 1998;
- Medalia „Mihai Eminescu”, 1998;
- Premiul pentru traducerea poemelor lui G. Leopardi, 2006;
- Ordinul de Onoare, 2010;
- Premiul „Ion Creangă”, pentru toată opera dedicată copiilor (Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret), 2012;
- Premiul Primăriei Chișinău, pentru volumul *Să trăiți, să-nfloriți* (Chișinău, Prut Internațional, 2011, 216 p.), 2012;
- Diploma de Onoare IBBY, pentru cartea *Rochița leneșă* (Chișinău, Prut Internațional, 2009, 32 p.), 2012;
- Diplomă de excelență, acordată de Primăria Pontecorvo (Italia), în semn de recunoștință pentru contribuția la eficiența relațiilor culturale moldo-italiene și, îndeosebi, pentru traducerea din poezia lui Giuseppe Ungaretti, 2012;
- Premiul pentru proză oferit de revista *Convorbiri literare*, 2013;
- Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer, acordat de președintele României (Traian Băsescu), 2014;
- Premiul „M. Eminescu”, pentru poezie în cadrul Festivalului Internațional de Literatură din Drobeta-Turnu Severin, 2015;
- Premiul Ministerului Culturii, pentru volumul de teatru pentru copii *Comoara tâlharului și Pălăriuță Oranj* (Chișinău, Prut Internațional, 2014, 138 p.), 2015;

- Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, pentru volumul de poezie *Aripi și rădăcini* (Iași, Princeps Multimedia, 2016, 904 p.), Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, 2016;
- Premiul „Constantin Stere” al Ministerului Culturii, pentru volumul de proze *Nuca lui Newton* (Chișinău, Prut Internațional, 2016, 264 p.), 2017;
- Premiul Național GALEX, pentru cel mai bun scriitor român promotor al literaturii, 2017;
- Premiul „Simpatia copiilor”, Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XXI-a, pentru cartea *Școala de întrebări* (Chișinău, Prut Internațional, 2017, 24 p.), 2017;
- Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM în cadrul Conferinței Științifice, consacrate aniversării a 70-a a omagiatului (30 ianuarie 2018), 2018;
- doctor honoris causa al Institutului de Științe Penale și Criminalistică Aplicată, 2018;
- brevetul și Medalia „Steaua Nordului”, în cadrul spectacolului literar-artistic organizat la Biblioteca Raională „Iulian Filip” din Drochia cu ocazia jubileului omagiatului (70 de ani), 2018;
- Medalia „Nicolae Milescu Spătaru” (AȘM), 2023.

Îi urăm la mulți ani omagiatului, plini de poezie, proză, folclor, știință, pictură, iar toate care ar urma să fie scrise, să le recunoaștem după constatarea lui Mihai Cimpoi: „Scrie jucându-se, aproximează, definește, ironizează și o întoarce în serios, pune întrebări grave și se autoîntreabă, constată trist și se bucură...”

Referințe bibliografice

1. CIRIMPEI, Victor. Fenomenul complex neordinar Iulian Filip. In: *Philologia*. 2013, nr. 3-4, pp. 142-145. ISSN 1857-4300.

2. DUCA, Gheorghe. Iulian Filip la vârsta împlinirilor. In: *Literatura și arta*. 2013, 7 febr., p. 1. ISSN 1857-3835.
3. Iulian Filip [online] [citat 16.01.2023]. Disponibil: <https://litera.md/iulian-filip-367914>
4. *Iulian Filip în scene interferente: valori, paradigme, personalități, interconexiuni culturale*. AȘM, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), Institutul de Filologie. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2018, pp. 20-22. ISBN 978-9975-3183-3-4.

IULIAN FILIP ÎNTRE BIBLIOTECI ȘI BIBLIOTECARE, SAU... EDUCAȚIA DOAR PRIN CULTURĂ E POSIBILĂ

Iulian FILIP – poet, dramaturg, prozator, publicist, grafician, folclorist, dr. în științe filologice.

S-a născut la 27 ianuarie 1948 în s. Sofia, Drochia. Părinții Ana și Ion Filip. Absolvent al Universității „Alec Russo” din Bălți (1970, Litere). Doctorand, apoi cercetător științific al Academiei de Științe a Moldovei, Sectorul de folclor (1970-1985). Șef al Departamentului cultură al Primăriei Chișinău (1990-2006). Șef al Departamentului Căile Cărții în administrația Uniunii Scriitorilor din Moldova (2006-2010). După 25 de ani, revine la Academie, la același Sector de folclor (2010). În 2012, susține teza de doctor în filologie.

Debutază în 1974, cu placheta de versuri *Neîmpăcatul meșter*. Editează mai multe volume de poezie, dar și de proză, teatru, publicistică, folcloristică. Contribuie la promovarea poeziei, teatrului, prozei pentru copii. Ilustrează grafic mai multe cărți proprii și ale scriitorilor din Chișinău, România, Italia. Piesele sale sunt montate și jucate în diferite teatre. La Teatrul de Păpuși „Guguța” se joacă opt spectacole după piesele sale. Autor de scenarii de filme, a mai multor expoziții personale de pictură și grafică la Chișinău, Bălți, Iași, Târgoviște. A fost tradus în volume de autor (în limbile rusă, italiană, franceză, maghiară) și în antologii și culegeri (franceză, engleză, spaniolă, niponă, sârbă, gruzină, armeană, ucraineană). A tradus din M. Lermontov, B. Brecht, G. Ungaretti, G. Leopardi. Aprecieri și distincții din partea guvernelor Republicii Moldova și a României; din partea diferitor instituții de cultură și festivaluri de poezie.